త్రిశంకు నరకం

సత్యమూర్తి

గోపాలం ఆఫీసు పనులు చక్కబెట్టుకొని యింటిమొహం పట్టేడు. బుర్ర దించి ఏదో దీర్ఘంగా ఆలోచించుకొంటూ రోడ్డుకు వీలైన ప్రక్కనబడి నడుస్తున్నాడు. అంతే పట్నవాసం మూలాన్ని గృహాంగనలు రోడ్డు ప్రక్కనే పోసిన పెంటకుప్పల మీదుగా గోపాలం ప్రయాణం సాగిస్తున్నాడు. బలీయమైన ఆలోచనమూలాన్ని కాబోలు పెంటకుప్పలు అతని మార్గ నిరోధకాలు కాలేకపోయినై. మిఠాయి అంగడి సమీపించిన తరువాత ఆ సువాసనలు గోపాలం నిశ్చల తత్వానికి భంగం కలిగించినై. ఒక్కసారి తన దృష్టిని తినుబండారాల వైపు మరలించాడు. వ్యాపారి గళ్ళాపెట్టిలో డబ్బుల మ్రోత వినిపించిన తరువాత అవి తనకు లభ్యం కాని వస్తువులని గుర్తుకొచ్చింది. ఈలోగా మిఠాయి పొయ్యి ఆర్పిన బొగ్గులమీద గోపాలం కాలు వేశాడు. ఎక్కడ దాగుందో అగ్గినెరుసు, అతని కాలు చుర్రుమంది. "అగ్గి ఆర్పకుండానే రోడ్డుమీద పోసుకోవాలా వెధవ పీనుగలు?" అన్నాడు మొహం అదోలాబెట్టి వెనక్కి తిరిగి. గుప్పిట నోరు ముందుంచుకొని ఒకరిద్దరు చిన్నగా నవ్వుతున్నారు గోపాలం చేష్టలు చూచి. ఆ నవ్వులు గోపాలానికి వెగటుగా కనుపించాయి. అంత మాత్రంలో వారిని తనేం చెయ్యగలుగుతాడు? శారీరక బాధను కలుగజేసిన అగ్గినెరుసునేమన్నా చేయగల్గాడా- ఇక మానసిక విప్లవకారులను శిక్షించడానికి? మళ్ళీ గోపాలం వెనక్కి చూడ్డకుండా ముందుకు సాగిపోయాడు. తోటికోడలు దెప్పుతూంటే ఆమెనేమీ అనలేక యింట్లో పిల్లలను చావమోదిందిట ఒక గృహిణి! అదిగో అలాంటిస్థితి గోపాలానికి వచ్చింది. గోపాలం గుమాస్తాగిరీ చక్కబెట్టుతున్ననాటి నుండీ ఒక కాగితాల దొంతర ఎప్పుడూ జేబులో ఉంటూ వచ్చింది. ఆ జేబు యిప్పుడు చిరాకుగా కనుపించింది. విసురుగా కాగితాలకట్ట బైటకు లాగాడు. పట్టుతప్పి ఒక కాగితం చిరిగిపోయింది. "చుః! చుః!" అన్నాడు ఆ కాగితానికి కొంత ముఖ్యత్వాన్ని ఆపాదిస్తూ. ఆ చిరిగిపోయిన కాగితాన్ని మడిచి జాగ్రత్తగా జేబులోఉంచి మిగత కాగితాల ముఖ్యాముఖ్యాలు పరిశీలించాడు. ముఖ్యములు కాని కొన్ని కాగితాలు వరుసగా క్రిందకు జారవిడిచాడు. పని తొందరలో జారిపోయిన కాగితాన్ని మళ్లీ వంగి తీసి జేబులో జేర్చుకొన్నాడు. కార్యక్రమం ముగిసిన తర్వాత జేబులో ఉన్న చిరిగిపోయిన కాగితంమీదకు గోపాలం దృష్టి మరలింది. ఆ కాగితం చాలా ముఖ్యమైనది. దానికి నకలుగా మరోటి వ్రాసుకుందామంటే కలక్టరు దొరవారి సంతకం, ఆఫీసు మొహరు అడ్డువచ్చినై. అందుకని నాలుగు వీధుల మొగలో నిలుచుని నలువైపులకు దృష్టి సారించాడు. కుడిచేతివైపు ప్రక్కసందులో చుట్టల దుకాణం ఒకటి కనుపించింది గోపాలానికి. నేరుగా అక్కడకు నడక సాగించాడు. ఆ దుకాణంమీద ఒక పనివాడు చుట్ట చివళ్ళకు జిగురు రాస్తున్నాడు. "ఒక్క పిసరు జిగురిద్దురూ! కాస్త కాగితం అంటించుకోవాలి" అన్నాడు గోపాలం పనివాడి నుద్దేశించి. ఇంతలో యజమాని ముందుకొచ్చి "ఇది వ్యాపారమా మరోటా? ఇక్కడ మీ కందరకూ జిగురు దాచుకూర్చోలేదయ్యా" అన్నాడు. గోపాలం యీ మర్యాదను ఊహించైనా ఉంటే అసలక్కడకు వచ్చి ఉండేవాడు కాదు. పాపం ఏం జేస్తాడు యీ కార్యక్రమానికే పూర్తిగా స్వస్తిచెప్పి చురుకుగా నడవటం ప్రారంభించాడు.

కాఫీతాగి సింగారించుకున్న ముఖాలు కొన్ని గోపాలానికి ఎదురైనాయి. ఎంత జాగ్రత్తగా నడుస్తున్నా ఉత్సాహం కొద్దీ గెంటుకుపో

తున్నారు. గోపాలం దృష్టి యింటిమీదకు మరలింది. కాస్త కాఫీ పడితేనేగాని చురుకు పుట్టదు. ఏమో యీ వాళ్ళసలు కాఫీ పెట్టిందో లేదో భార్య? నెలాఖరవుతుందని పాలవాడు బిల్లు జమకట్టమంటున్నాడు. "ఒక్క రెండు రోజు లాగుదూ!" అని సర్ది చెప్పాడు గోపాలం ఉదయం ఆఫీసుకు వెళ్ళేముందు. అయినా వాడి దయ. ఏ పెళ్ళివారికో పోశానని చెబితే ఎన్ని సార్లు హోటలు కాఫీ తెప్పించుకొని తాగలేదు గోపాలం? ఇంతవరకూ పాలవాడి మాట ఎలా వున్నా గోపాలం భార్య స్థితి ఎలా ఉందో? అతను ఆఫీసుకు బయలుదేరే ముందే మనస్పర్థలు ఏర్పడ్డాయి. అమ్మ చెంగుపట్టుకొని విడువని ఎడ పిల్లాడుకూడా ఆడుకోడానికి వెళ్ళిపోయాడు. గోపాలం భార్య మంకు పట్టుదలజూచి తుదకు "నా యిష్టం" అని లెక్క చేయకుండా విసుగ్గా మెట్లు దిగాడు ఉదయం. ఇవన్నీ జ్ఞప్తికొచ్చి గోపాలం ముఖం వివర్ణమైంది. ఈలోగా యిల్లు సమీపించింది. గోపాలం గుండెలు కొంచెం వేగంగా కొట్టుకొనడం ప్రారంభించినాయి. నడకలో వేగం తగ్గింది. గుమ్మం ముందున్న నాలుగు మెట్లెక్కడానికే అతని మనస్సు యిచ్ఛగించింది కాదు.

వీధి కిటికీలోంచి లోపలకు తొంగిచూచాడు. కండ్లకు అన్వేషణశక్తి అబ్బింది. చెవులు గ్రహణ శక్తిని అభివృద్ధిపరచుకొన్నాయి. గోపాలం శరీరం ఆ క్షణంలో విషయగ్రహణయంత్రంగా మారిపోయింది. లోపల చెంబులు, గ్లాసులు వగైరా పాత్ర సామానులు ఒకదానిమీద ఒకటిపడి మ్రోగిపోతున్నాయి. భార్య కోపం ఉధృతమైనదని గోపాలం తెలుసుకున్నాడు. కురుక్షేత్ర యుద్ధ ప్రారంభం ముందు పాంచజన్యం, దేవదత్తం, పౌండ్రం మొదలుగాగల రణశంఖారవములుగా వినుపించాయి గోపాలానికి లోపల భార్య విసురుగా పడవేస్తున్న పాత్ర సామానుల శబ్దాలు. కిటికీముందు కొంత సేపలా నిశ్చలంగా నిలుచుండి పోయాడు. అసంఖ్యాకంగా ఊహలు అతని మనోవీథిని సంచరించినాయి. ధైర్యం చిక్కబట్టుకొని గట్టిగా సకిలించాడు భార్య జడిసి శాంతిస్తుందని. కాని గోపాలం అనుకున్నట్లు జరుగలేదు. ఇంతవరకూ చేతల్లోనే విసుగు చూపిస్తున్న భార్యకంఠమెత్తి కయ్యానికి కాలు దువ్వింది. తన అసహాయతకు చింతిస్తూ మౌనంగా గుమ్మంముందు నిలుచుండిపోయాడు. నాన్న వచ్చినట్లు గమనించి పాపవచ్చి వీధి తలుపు గడియ తీసింది. గోపాలం దీనంగా అడుగు గడప దాటించాడు. పాప నాన్న దగ్గర ముద్దు పుచ్చుకుందామని నవ్వుతూ గోపాలంవంక చూసింది. నాన్న "బూచి"లా కనుపించాడు. "నాన్న, బూచి"గా ఎలా మారిపోయాడు? అని ఆలోచించుకొంటూ వెర్రిగా స్తంభించిపోయి గోపాలం మొహంలోకి తదేకదృష్టితో చూసింది. గోపాలం కూడా చలించకుండా నిలబడి పాపవంక దీనంగా చూశాడు. ఒక్క ఆప్త వచనం నాన్న నోటి నుండి రాకపోవడం చూచి పాప బావురుమంది. గోపాలం చలించిపోయాడు. తన శరీరాన్ని, ప్రవర్తనను లోలోన దూషించుకున్నాడు. "ఏం తల్లీ అలా ఏడుస్తావు?" అని ఒక్క పట్టున పాపనెత్తుకొని లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు. పాప కన్నీళ్ళు నాన్న భుజానికి తుడుచుకొంది.

గోపాలం మనస్సులో మళ్ళీ కొంత శాంతి యేర్పడింది. పాపను బుజ్జగిస్తూ క్రిందకు దింపి "కాగితం అంటించాలి కొంచెం అన్నం తీసుకురా తల్లీ" అని పంపించాడు. పాప వంటింటి ముందుకు వెళ్ళనిదే రాణివాసంనుంచి జవాబు ఘాటుగా వచ్చింది: "కూర్చున్నా నేమిటి నేను? చచ్చి చెడి చేస్తూనే ఉన్నాను. వెధవ కర్రలు పొయ్యి మండదనిది నేనేం చెయ్యను?" అంది భార్య వంటింట్లోంచి. బాల రాయబారి తన నిస్సహాయతను వ్యక్తపరుస్తూ బేల మొహం పెట్టి చూసింది గోపాలం వంక. గోపాలం దీర్ఘంగా ఒక్క నిట్టూర్పు మాత్రం విడిచి పాపను లోనికి ఆహ్వానించకుండా గదిలో ప్రవేశించాడు. పిలవని పేరంటానికెందుకని పాప ఆ గదిలోకి పోనేలేదు. గదిలో గోపాలం కుర్చీలో కూర్చుని టేబిలు చివరనున్న పుస్తకాన్ని సాగి అందుకొన్నాడు. అలా నిశ్శబ్దంగా కొంతకాలం గడిచింది. కాఫీవేళ దాటిపోతూంది. గోపాలం ఆలస్యాన్ని భరించలేక "ఏం! యింకా కాఫీ కాలేదూ?" అన్నాడు.

పురుషునికున్న అధికారాన్ని కంఠంలో ప్రతిధ్వనింపచేస్తూ. "మధ్యాహ్నం పాలవాడు రాలేదు" అని నిర్లక్ష్యంగా వంటింటిలోంచి సమాధానం అందింది. తెలుగు భాషలో చాలా పుస్తకాలు చదువుకొన్నాడు గోపాలం. ఎలాంటి పరిస్థితులలోనైనా మాట క్రిందబడనివ్వని స్నేహితులతో గోపాలానికి సంవత్సరాల తరబడి పరిచయం ఉంది. ఈ విజ్ఞానాన్నంతనీ చర్విత చర్వణం చేసుకున్నా "పాలవాడు రాలేద"న్న సమాధానానికి తిరుగు ప్రశ్న వేయడానికి సామగ్రి దొరికింది కాదు. గోపాలం కర్ణకుహరాల్లో "కాఫీ కాఫీ" అని ప్రతిధ్వనిస్తోంది.

సంవత్సరాలకొలదీ అలవాటు పడిన వ్యసన వాంఛకు "పోనిద్దూ యీవాళ్ళకు" అని సమాధానం చెప్పుకోగల నిగ్రహ శక్తి గోపాలానికి ఎలా కలుగుతుంది? అందుకని జేబు తడిమి చూచుకొన్నాడు. లక్ష్మి ప్రసన్నం కాలేదు. డ్రాయరు తాళం తీసి చూశాడు. అక్కడా ఆమె జాడలేమీ కనుపించలేదు. పెట్టె తెరచి జేబురుమాలు వద్దనుండి కూడా అన్నీ దులిపి చూశాడు. ఎక్కడా మ్రోగలేదు. రెండు పాత దస్తావేజులు మాత్రం పెట్టె అడుగున కనిపించినై. పదిరూపాయల మొహారు తేజస్సుగా కనుపిస్తోంది దస్తావేజు మీద. అయితేనేం హోటల్లో కాఫీ కొనగల విలువ వాటిలో లేదు ఏం లాభం? గోపాలం బ్రహ్మచారిగా ఉన్నప్పుడు అతను ఎందరు అందగత్తెలను చూడలేదు? అయితే అందరూ అతన్ని వరించారా? మళ్ళీ యీ గత జీవితచరిత్ర జ్ఞప్తికొచ్చి గోపాలం పెట్టెతాళం వేసి లేచి నిలుచున్నాడు. ఎదురుగా భార్య పెట్టె కనబడుతూంది. అందులో కొద్దో గొప్పో డబ్బుండక పోదు. అయినా ఆ పెట్టె తెరవడానికి తనకు హక్కెక్కడిది? నెల జీతం తెచ్చి భార్య చేతిలో పోస్తే ఆమె పెట్టెలో పోస్తుంది. సంసార కృత్యాలు అవసరాన్ని బట్టి హెచ్చు తగ్గులుగా ఆ జీతం రాళ్ళను కరగదీస్తాయి. గోపాలం కాఫీ త్రాగడం కూడా సంసార కృత్యాల జాబితాలో జేరినా నెలాఖరురోజుల్లో అందులోనూ భార్య సుముఖంగా లేని కాలంలో యీ కాఫీకి ముఖ్యత్వం సన్నగిల్లి పోతుంది. గోపాలం వెళ్ళి మెల్లిగా కుర్చీలో జారబడ్డాడు.

పాప కూనిరాగాలు తీసుకుంటూ గదిలో ప్రవేశించింది. ఏమీ తోచక కొంతసేపలా గదంతా తిరిగింది. తుదకు వచ్చి టేబిలు మీద ముందుకు వాలి నిలుచుంది. పాపకు వీధిలో దొరికిన ఆటవస్తువు జేబులో ఉన్న మూలాన్ని టేబిలుమీద వాలి నిలుచుండగా వత్తింది. వెంటనే పాప దాన్ని బయటకు తీసి పట్టుకొంది. గోపాలం ఏదో ఆలోచనలో ఉన్నట్లు గమనించి చెయ్యి తాకి కదుపుతూ "నాన్నా, దీని పేరేమిటి?" అంది తన చేతిలో ఆటవస్తువు నుద్దేశించి. గోపాలం ఆటవస్తువు వంక చూశాడు. హృదయం తేలిక బరచుకొని, తాత్కాలికంగా కష్టాలను మరుగుకు నెట్టి పాప బాల్య చేష్టలలో పాలుగొనాలని చిరునవ్వు ముఖాన్ని పులుము కొన్నాడు. పాప చేతిలో ఉన్న ఆట వస్తువును చేతబట్టుకొని "దీని పేరేనా? గుర్రం!" అన్నాడు. పాప గట్టిగా నవ్వింది. "అవును తల్లీ అది గుర్రమే!" అన్నాడు గోపాలం మళ్లా.

ఈసారి పాప పకపకా నవ్వింది. మధ్య మధ్య చేతులు అడ్డుంచి కూడా నవ్వింది. గోపాలం మాట్లాడలేదు. "గుర్రమైతే కాళ్ళూ, చెవులూ, తోకలూ యివన్నీ ఏవీ?" అంది పాప కొంచెం విమర్శనా జ్ఞానంతో. "చదరంగంలో గుర్రానికి అవన్నీ వుండవు" అన్నాడు గోపాలం. అది వినిపించుకోకుండానే పాప వంటింటిలో అమ్మదగ్గరకు పరుగెత్తింది. అమ్మను గట్టిగా రెండుసార్లు పిలిచింది. పని తొందరలో ఉండి ఆమె జవాబు యివ్వలేదు. పాప అమ్మముందుకు పోయి చేతిలో వస్తువును చూపుతూ "నాన్న దీన్ని గుఱ్ఱమంటున్నాడే" అంది. సమయం చిక్కించుకొని గోపాలం భార్య "మనం కాదన్నదాన్ని ఆయన అవునంటారు. మనం అవునన్నదాన్ని ఆయన కాదంటారు" అంది. ఈ మాటకు అర్థం తెలియకపోయినా తన వైపున మాట్లాడినట్లు చేతల్లో తెలుసుకొని పాప ఆడుకుందుకు వెళ్ళిపోయింది.

గోపాలం విద్యార్థిగా వున్న కాలంలో ఒకామె విద్యార్థినిగా ఉండేది. అప్పట్లో గోపాలానికీ ఆమెకూ మంచి స్నేహంగా వుండేది. స్కూలు ఫైనలు పాసైన తరువాత ఆమె

మాస్టరు ట్రైనింగు చదివి పంతులమ్మగారైంది. పంతులమ్మగారికి గోపాలం ఉంటున్న పట్టణానికి బదిలీ కావడంచేత ఒక ఉత్తరం వ్రాసింది. "కొత్తలో రెండు రోజులపాటు గోపాలం యింట్లో ఉండి తరువాత యిల్లు చూచుకొని వెళ్ళిపోతానని" ఆ లేఖ సారాంశం. ఈ ఉత్తరాన్ని గోపాలం అందుకున్న వెంటనే భార్య ముందు ముచ్చటగా చదివి వినిపించాడు. అక్కడనుండీ గోపాలానికీ భార్యకూ మన స్పర్థలు ఏర్పడినై. "ఒక ఆడది పరాయి మొగాడికి ఉత్తరాలు వ్రాయకూడదు" అంటుంది భార్య. నాగరికతా ప్రపంచ లక్షణాలు వరుసగా వల్లించాడు గోపాలం-భార్య ముందు. అయినా ఆమె కప్ప విజ్ఞానంతో విశాల అభ్యుదయ ప్రపంచ భావాలను చూడలేకపోయింది. తుదకు ఆమె మంకు పట్టుదల, గోపాలం తిరస్కార భావం, మిగిలిపోయాయి.

గోపాలం పాప చేతిలో వస్తువును "గుఱ్ఱమని" చెబితే నవ్వింది. చదరంగ బలగంలో వస్తువుల పేర్లు తెలియనివారెవరైనా అదే చేస్తారు. అది పాప తప్పు కాదు. పాప అది గుఱ్ఱమని తనంటతాను తెలుసుకోడానికి కొంత కాలం పడుతుంది. అప్పటివరకూ గోపాలం ఎంత ప్రయత్నించినా ప్రయోజనం ఉండదు. గోపాలానికీ యిదే తట్టింది. అయితే అతడు అంతటితో ఆగిపోలేదు. తన భార్య చదువరి కాదు. ఆమె దృష్టిలో వయస్సున్న యిద్దరు స్త్రీ పురుషులు మాట్లాడుకుంటే వారు భార్యాభర్తలు కావాలి. అలా కాని పక్షంలో వారు పవిత్రులుగారు. ఒక స్త్రీ పర పురుషునికి ఉత్తరం వ్రాయడం గోడచాటు గుసగుసలాంటిది పంతులమ్మ గోపాలానికి ఉత్తరం వ్రాయకూడదు. అది ధర్మవిరుద్ధం. గోపాలం భార్య యిది సహించలేదు. భర్తను పాడు పోకడలకు పోనీకుండా కాపాడుకోవడం గృహిణి ధర్మం. భార్యమాట వినకుండా గోపాలం 'నా యిష్టం' అని సంచరించడం ప్రారంభించాడంటే ఒక పతివ్రతామతల్లి కంట తడిబెడుతుంది. తద్వారా ముఠాకోర్ల జాబితాలో ఒక పేరు జేర్చబడుతుంది — గోపాలం పంతులమ్మ ఉత్తరం వ్రాస్తే భార్యవద్ద చదివాడు. అతని దృష్టిలో పంతులమ్మ ఒక ఉత్తమ స్నేహితురాలు, ఆమె తన యింటికి వస్తున్నానని ఉత్తరం వ్రాస్తే ఆహ్వానించడం గృహస్థు విధి. లేకపోతే "అతిథి సత్కారం" అన్న ఒక ముఖ్యనియమాన్ని అతడు ఉల్లంఘించినట్లవుతుంది. ఈ నాగరిక ధర్మాన్ని ఆచరించుటకు పూనుకొన్న గోపాలం చాలా చదువుకున్నాడు. అది ధర్మ సమ్మతమని తన భార్యచేత ఒప్పించాలని గోపాలం ప్రయత్నించాడు. అంత సంస్కారం ఆమెలోలేదు. ఒక ఉపన్యాసమిచ్చి ఆమెను ఒప్పించాలని చూస్తే గోపాలం శాంతిని కోల్పోయాడు. అతను ప్రయత్నం విడవకపోతే "రుసరుసలు" అతన్ని ధగ్ధ పరుస్తాయి. ఇవన్నీ నిశ్శబ్దంగా ఆలోచించుకొని కుర్చీలోంచి లేచి వంటింటి వైపు నడిచాడు గోపాలం. "పంతులమ్మగారిని మన యింటికి రావద్దని ఉత్తరం వ్రాస్తానులే" అన్నాడు భార్యవంక చూస్తూ. భార్య మొహం విజయగర్వంతో వికసించింది.

———: O :———

జెకోస్లొవేకియా దేశానికి చెందిన ఫ్రాజెక్ జార్డా అనే ఒక ఇంజనీరు, తన ఎక్స్‌ప్రెస్ రైలుబండిని అతివేగంగా నడుపుతూ తనదేశపు సరిహద్దు దాటి జర్మనీలోని హాఫ్‌కి వచ్చి చేరాడు. ఆ రైలులో ఆయనతోపాటు మరి నూటపదకొండు మంది యాత్రికులు కూడా ఉన్నారు. వీరిలో ఇంజనీరు, ఆయనభార్య, ఇద్దరు బిడ్డలతో మొత్తం ఇరువదినాలుగు మంది పశ్చిమ జర్మనీలో తమకు ఆశ్రయం కల్పించవలసిందిగా కోరారు. కమ్యూనిస్టుల పరిపాలనలో ఉన్న తమ దేశంనుంచి తప్పించుకొని బయటపడటమే తమ ఆశయమని వారు చెప్పారు. జర్మనీలో అమెరికా ప్రతినిధి కార్యాలయంవారు వీరికి ఆశ్రయం కల్పించి, తక్కిన పయాణీకులు జెకోస్లొవేకియాకు తిరిగి వెళ్ళడానికి అనుమతి యిచ్చారు.